

TASVIRIY SAN'ATDA MILLIYLIK VA ZAMONAVIYLIK
UYG'UNLIGI

Shavkatov Furqatbek Shuhratjon o'g'li

Andijon Davlat pedagogika instituti

Magistratura bo'limi "Tasviriy san'at" yo'nalishi I-kurs magistranti

furqatbekshavkatov@gmail.com

Annotatsiya: *Tasviriy san'atda milliylik va zamonaviylik unsurlarining o'zaro uyg'unlashuvi, ularning san'at rivojida ahamiyati va ijodiy jarayonga ta'siri tahlil qilinadi. Milliy san'atning o'ziga xos estetik qadriyatlari, zamonaviy ifoda vositalari bilan uyg'unlashuvi misollar asosida yoritiladi. Maqola davomida milliy merosni asrab-avaylash, uni zamonaviy san'at tili orqali ifodalash yo'llari ko'rsatilib, an'ana va innovatsiyaning uyg'unligi san'at taraqqiyotining muhim omili sifatida asoslab beriladi.*

Kalit so'zlar: *tasviriy san'at, milliylik, zamonaviylik, uyg'unlik, an'ana, innovatsiya, ijod, estetika, madaniyat, rassom, kompozitsiya, rangtasvir, san'at maktabi, modernizm, identitet.*

Аннотация: *В статье анализируется взаимодействие элементов национализма и модернизма в изобразительном искусстве, их значение в развитии искусства и влияние на творческий процесс. На примерах раскрываются специфические эстетические ценности национального искусства, их сочетание с современными средствами выразительности. Показаны пути сохранения национального наследия и его выражения через язык современного искусства, обосновывается гармония традиций и новаторства как важный фактор развития искусства.*

Ключевые слова: *изобразительное искусство, национальность, современность, гармония, традиция, новаторство, творчество, эстетика, культура, художник, композиция, живопись, художественная школа, модернизм, идентичность.*

Annotation: *The article analyzes the interaction of elements of nationalism and modernity in the visual arts, their significance in the development of art and their impact on the creative process. The specific aesthetic values of national art, their combination with modern means of expression are highlighted on the basis of examples. The article shows ways to preserve the national heritage and express it through the language of modern art, and justifies the harmony of tradition and innovation as an important factor in the development of art.*

Keywords: *visual arts, nationality, modernity, harmony, tradition, innovation, creativity, aesthetics, culture, artist, composition, painting, art school, modernism, identity.*

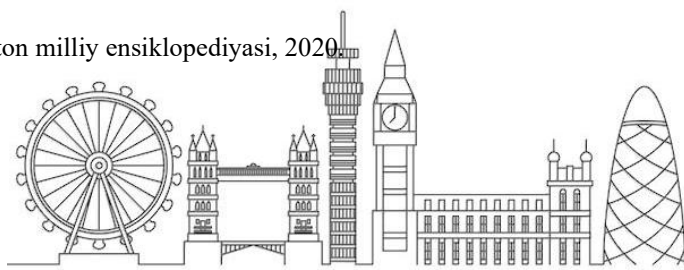

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Kirish Tasviriy san'at inson tafakkuri, dunyoqarashi va estetik didining yorqin ifodasidir. Har bir xalqning san'atida milliylik va o'ziga xoslik muhim o'rin tutadi. Milliylik xalqning qadimiy an'analari, tarixiy merosi va madaniyatini san'at vositasida ifodalaydi. Shu bilan birga, zamonaviylik bugungi kun san'atida yangilik, texnologiya va global estetik yondashuvlarni ifodalaydi. Bugungi o'zbek san'ati ana shu ikki yo'nalish-milliylik va zamonaviylik uyg'unligida rivojlanmoqda.⁵³

Milliylikning san'atdagi o'rni. Milliylik-bu xalqning tarixiy xotirasi, madaniy merosi, qadriyatlari va dunyoqarashini o'zida mujassam etgan badiiy hodisadir. San'atda milliylik tushunchasi xalq ruhiyatini, urf-odatlarini, turmush tarzini va estetik didini ifoda etuvchi eng muhim omillardan biridir. Har bir xalqning san'ati o'z milliy xususiyatlari orqali taniladi, chunki milliylik san'atning ildizi, uning ruhiy manbai va ma'naviy tayanchidir. Tasviriy san'atda milliylik, avvalo, mavzu tanlovi, kompozitsiya yechimi, rang uyg'unligi hamda badiiy timsollar orqali namoyon bo'ladi. O'zbekiston tasviriy san'atida milliylik qadimiy naqsh san'ati, amaliy bezak, liboslar, me'moriy shakllar va xalq og'zaki ijodi obrazlarida o'z ifodasini topgan. Rassomlar o'z asarlarida xalqona an'analarni, tarixiy qahramonlar va milliy manzaralarni tasvirlash orqali o'zlikni anglash g'oyasini ilgari suradilar. Shu bois milliylik o'zbek san'atining asosiy belgisiga aylangan. San'at tarixiga nazar tashlasak, milliylik har bir davrda o'ziga xos ko'rinishda namoyon bo'lib kelgan. Masalan, qadimgi devoriy rasmlar, xalq amaliy san'ati namunalari, suzani, kashtachilik, yog'och o'ymakorligi, ganchkorlik kabi san'at turlari xalq tafakkurining badiiy ifodasi sifatida shakllangan. Bu san'at asarlari orqali o'zbek xalqining ruhiy dunyosi, tabiatga, hayotga va inson go'zalligiga bo'lgan qarashi yoritiladi. Shuning uchun milliylik san'atning o'zligini saqlovchi badiiy kod sifatida qaraladi. XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab milliylik tushunchasi yanada keng ma'noda talqin qilina boshladi. Rassomlar o'z asarlarida nafaqat milliy bezak yoki liboslarni, balki xalqning ruhiy holati, tarixiy taqdiri va ma'naviy dunyosini ham ifoda etishga kirishdilar. Masalan, R. Choriyev, Ch. Ahmarov, A. Ikromjonov, D. Umarbekov kabi rassomlar ijodida milliylik badiiy mazmun bilan uyg'unlashgan holda yangicha ifodaviylik kasb etdi. Ularning asarlarida o'zbek xalqining milliy qadriyatlari, tarixiy manzaralari va zamonaviy hayot aks ettirilgan. Milliylikning san'atdagi o'rni shundaki, u rassomga o'z xalqining ruhiyatini anglash, milliy o'zlikni badiiy tilda ifoda etish imkonini beradi. Milliylik-bu shakl emas, balki mazmundir. U rassomning dunyoqarashi, ichki hissi va xalqiga bo'lgan muhabbatidan tug'iladi. Agar san'at asarida milliylik bo'lmasa, u o'z ildizini yo'qotadi, tomoshabinga begona bo'lib qoladi. Shu bois milliylik badiiy ijodning yuragi, uning barhayotligini ta'minlovchi kuchdir. Bugungi kunda milliylik san'atda yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Rassomlar an'anaviy uslublarni zamonaviy ifoda vositalari bilan boyitib, milliylikni yangicha mazmunda talqin qilmoqdalar. Masalan, grafikada minimalizm unsurlari, rangtasvirda abstrakt shakllar yoki raqamli san'atda milliy naqsh va timsollar uyg'unligi milliy san'atning yangi bosqichini yuzaga

⁵³ Qosimov M. Tasviriy san'at asoslari. -Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2020.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

keltirmoqda. Shu yo'l bilan milliylik zamonaviy badiiy tafakkur bilan uyg'unlashib, xalq san'ati yangi jahon miqyosidagi o'ringa ega bo'layotir. Milliylikning san'atdagi o'rni, shuningdek, madaniy o'zlikni saqlash, yosh avlodni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash hamda xalqaro madaniy muloqotda o'z ovozigacha ega bo'lish uchun muhimdir. Chunki san'at-bu xalqni dunyoga tanituvchi ko'zgudir. O'zbek tasviriy san'ati o'z milliyligiga tayanib, bugun xalqaro ko'rgazmalarda ham e'tirof etilmoqda. Bu esa milliy ruhni zamon bilan uyg'unlashtirishning amaliy natijasidir.

Zamonaviylik va yangi yondashuvlar. Zamonaviylik-bu vaqt, texnologiya va tafakkurning o'zgarishi natijasida san'atda yuzaga keladigan yangi ifoda vositalari, g'oyalar va estetik qarashlarning yig'indisidir. U insonning hozirgi davr ruhini, jamiyatdagi yangilanish jarayonlarini hamda global madaniyat ta'sirini aks ettiradi. Tasviriy san'atda zamonaviylik nafaqat yangi texnika va materiallarda, balki rassomning fikrlash tarzi, g'oya tanlovi va badiiy tilining yangilanishida ham namoyon bo'ladi. Bugungi kunda o'zbek tasviriy san'ati dunyo san'ati bilan hamnafas holda rivojlanmoqda. Rassomlar, dizaynerlar va san'atshunoslar zamonaviy san'at oqimlaridan-realizm, ekspressionizm, abstraksionizm, konseptualizm, pop-art, installatsiya va raqamli san'at yo'nalishlaridan faol foydalanmoqdalar. Bu yondashuvlar orqali ular milliy g'oyani zamonaviy shaklda ifoda etish, tomoshabinni fikrlashga undash va yangi estetik his-tuyg'ular uyg'otishni maqsad qiladilar. Zamonaviylik san'atda badiiy erkinlik va ijodiy tafakkur mustaqilligini ta'minlaydi. Agar ilgari san'at an'analarga, diniy yoki siyosiy g'oyalarga qat'iy bog'liq bo'lgan bo'lsa, hozirgi davr rassomi o'z dunyoqarashini erkin ifoda etish imkoniyatiga ega. Shu sababli zamonaviy o'zbek rassomlari o'z asarlarida inson shaxsiyati, jamiyatdagi o'zgarishlar, milliy o'zlik, ekologiya, texnologiya va global muammolarni turli badiiy tilda tasvirlaydilar. Bu esa san'atni yanada mazmunli va zamon bilan uyg'unlashtiradi. Zamonaviy yondashuvlarning yana bir o'ziga xos jihati-texnologik integratsiyadir. Raqamli san'at, 3D-modellashtirish, grafik dizayn, videoinstalatsiyalar, raqamli kollaj va NFT (raqamli san'at asarlari savdosi) san'atga yangi imkoniyatlar olib kirdi. Ushbu vositalar yordamida rassomlar an'anaviy tasvir usullarini raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashtirib, o'z asarlarini virtual muhitda ham namoyish etmoqdalar. Bu esa san'atni faqat galereyalar bilan cheklamay, uni internet, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli maydon orqali keng tomoshabinlar ommasiga yetkazmoqda. Zamonaviylik shuningdek, madaniyatlararo dialogni kuchaytiruvchi vosita sifatida ham ahamiyatlidir. O'zbekiston rassomlari xalqaro ko'rgazmalar, biennalelar va simpoziumlarda ishtirok etib, milliy obrazlarni global badiiy kontekstda namoyish etmoqdalar. Bu jarayon orqali milliy san'at o'zining betakrorligini yo'qotmasdan, zamonaviy estetikaga moslashmoqda. Masalan, Toshkent xalqaro zamonaviy san'at biennalelari, "ART Week" ko'rgazmalari, yosh rassomlar festivallari ana shu yangi yondashuvlarning amaliy ifodasidir. Zamonaviy yondashuvlarning muhim xususiyatlaridan yana biri-simvolizm va g'oyaviy chuqurlikdir. Bugungi rassomlar tasviriy shakl orqali bevosita voqeani emas, balki uning falsafiy mohiyatini, ichki

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

ma'nosini ko'rsatishga intiladilar. Rassom endi faqat chizuvchi emas, balki fikr ifodalovchi, madaniy jarayonlarni tahlil qiluvchi shaxsga aylanmoqda. Shu tariqa zamonaviy san'at o'zining falsafiy, ma'naviy va ijtimoiy missiyasini kengaytirib bormoqda. Yangi yondashuvlar milliylikni ham boyitadi. Chunki zamonaviy san'at global shakllardan foydalansa-da, u o'z ildizini yo'qotmasligi kerak. O'zbek rassomlari bu borada muvaffaqiyatli izlanishlar olib borishmoqda. Ular an'anaviy naqshlar, ramzlar va milliy belgilarni yangi texnologiyalar, yangi kompozitsion yechimlar bilan uyg'unlashtirmoqdalar. Natijada, milliylik zamonaviylik bilan birlashib, o'zbek san'atining yangi davrini boshlab berdi. Zamonaviylikning san'atdagi roli shundaki, u badiiy tafakkurni yangilaydi, rassomni erkin fikrlashga undaydi va milliy madaniyatni jahon san'ati bilan integratsiyalashuviga xizmat qiladi. Yangi yondashuvlar esa san'atning doimiy harakatda, izlanishda va rivojlanishda ekanligini ko'rsatadi. Shu bois, zamonaviylik va milliylik uyg'unligi bugungi o'zbek san'atining eng muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.⁵⁴

Milliylik va zamonaviylik uyg'unligining mohiyati. Milliylik va zamonaviylik uyg'unligi tasviriy san'at rivojining eng muhim bosqichlaridan biridir. Har qanday san'at asari o'z davrining mahsuli bo'lib, u ikki manbadan-xalqning madaniy ildizlari va zamonaviy davrning estetik qarashlaridan oziqlanadi. Ana shu ikki yo'nalish-milliylik va zamonaviylik birlashgan holdagina san'at o'ziga xos, chuqur ma'noli va dolzarb bo'ladi. Milliylik san'atda xalqning o'zini anglash tuyg'usini ifodalaydi. U asrlar davomida shakllangan an'analar, urf-odatlar, xalq og'zaki ijodi, bezak va naqshlar, kiyim-kechaklar, musiqiy ritmlar va diniy-falsafiy qarashlar bilan uzviy bog'liqdir. Tasviriy san'atda bu unsurlar rang, shakl, kompozitsiya va obrazlar orqali gavdalanadi. Masalan, o'zbek san'atida ko'p uchraydigan "doira", "quyosh", "hayot daraxti", "bodom gul", "ilon izi" kabi naqsh elementlari faqat bezak emas, balki xalqning dunyoqarashi, tabiat va hayot haqidagi falsafasini ifodalovchi belgilar sifatida qaraladi. Zamonaviylik esa o'z davrining yangiliklarini, texnologiyalarini, falsafiy oqimlarini va global g'oyalarini san'atga olib kiradi. Bugungi kun san'ati endi faqat chiroyli tasvir bilan cheklanmaydi-u orqali rassom o'z fikrini, g'oyasini, ijtimoiy yoki ruhiy kechinmalarini ifodalaydi. Zamonaviy san'atda abstraksiya, minimalizm, konseptualizm, performans va raqamli san'at kabi yangi yo'nalishlar paydo bo'ldi. Shunday ekan, zamonaviylik san'atni fikrlash darajasiga olib chiqadi-u tomoshabinni faqat ko'rishga emas, balki o'ylashga undaydi. Demak, milliylik-bu san'atning ildizi, zamonaviylik esa uning novdasi va mevasidir. Ildizsiz daraxt yashay olmagan kabi, milliy asoslarsiz san'at ham chuqurlikdan mahrum bo'ladi. Ayni paytda, yangilanishsiz, zamon bilan hamnafas bo'lmasdan san'at eskiradi, o'z jozibasini yo'qotadi. Shu sababli har bir ijodkor uchun eng muhim masala-milliylikni zamonaviy shaklda ifodalash, uni hozirgi davr estetikasi bilan uyg'unlashtirishdir. Bu uyg'unlikda ijodiy tafakkur hal qiluvchi rol o'ynaydi. Rassom milliy merosdan ilhom oladi, lekin uni nusxa ko'chirish emas, balki zamonaviy

⁵⁴ Hasanov A. Zamonaviy o'zbek rassomligi. -Toshkent: Akademnashr, 2022.

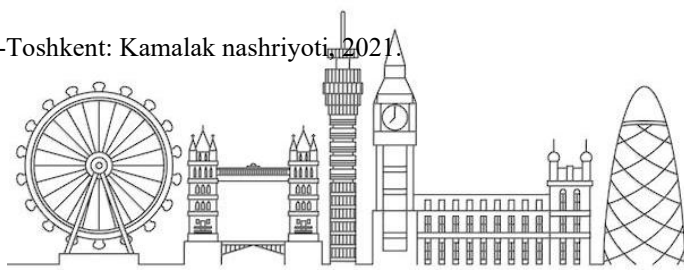

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

ruhda qayta talqin qiladi. Masalan, suzani naqshlarini abstrakt rangtasvirga aylantirish, qadimiy miniatyura uslubini raqamli dizayn formatida qayta yaratish yoki xalq eposi qahramonlarini zamonaviy ijtimoiy kontekstda tasvirlash-bular milliylik va zamonaviylik uyg'unligining yorqin ko'rinishlaridir. Milliylik va zamonaviylik o'rtasidagi uyg'unlikning yana bir mohiyati-bu madaniy uzviylikdir. Har bir davr avvalgi madaniy qatlamni o'zida saqlagan holda yangi mazmun bilan boyiydi. Agar san'atda milliy kod yo'qolsa, u xalqning madaniy xotirasi bilan uziladi. Aksincha, faqat milliy shaklda qolib, zamonaviy talablarga javob bermasa, san'at zamon ortida qoladi. Shu bois, zamonaviy rassom uchun eng to'g'ri yo'l-o'tmishni unutmasdan, uni hozirgi zamon ruhi bilan uyg'unlashtirishdir. Milliylik va zamonaviylik uyg'unligi jamiyat madaniy o'sishiga ham xizmat qiladi. Chunki bunday san'at asarlari yosh avlodni milliy g'urur va tarixiy xotira bilan tarbiyalaydi, bir vaqtning o'zida ularni global san'at jarayonlariga ochiq fikr bilan olib kiradi. Bu uyg'unlik O'zbekiston san'atining jahon miqyosida tanilishiga, o'ziga xos "O'zbekcha modernizm" uslubining shakllanishiga zamin yaratmoqda. Amaliy misollar ham buni tasdiqlaydi. Masalan, rassom Akmal Nur o'z asarlarida milliy motivlarni zamonaviy ekspressiv rangtasvir bilan uyg'unlashtirgan. Chingiz Ahmarov esa o'zbek xalq afsonalari va tarixiy qahramonlarini zamonaviy kompozitsion yondashuvda ifodalagan. Bugungi kunda esa yosh rassomlar raqamli texnologiyalar yordamida milliy naqshlarni 3D formatda tasvirlab, ularni dizayn va multimedia loyihalariga tatbiq etmoqda. Shunday qilib, milliylik va zamonaviylik uyg'unligining mohiyati-bu o'zlikni yo'qotmagan holda dunyo bilan hamnafas bo'lish, an'anani saqlagan holda yangilik yaratish, o'tgan avlod merosini kelajak avlodlarga zamonaviy tilda etkazishdir. Bunday uyg'unlik san'atni boyitadi, uni milliy chegaralardan chiqib, global madaniy maydonga olib chiqadi.⁵⁵

Amaliy yo'nalishlar va istiqbollari. Tasviriy san'atda milliylik va zamonaviylik uyg'unligini amalda rivojlantirish bugungi kunda o'zbek san'atining eng dolzarb masalalaridan biridir. Bu yo'nalishda rassomlar, san'atshunoslar, dizaynerlar hamda ta'lim muassasalari o'zaro hamkorlikda faoliyat yuritib, milliy an'analarni saqlagan holda zamonaviy badiiy talqinlarni yaratishga e'tibor qaratmoqdalar. Amaliy yo'nalishlarning asosiy maqsadi-san'at asarlarida xalqona qadriyatlar, tarixiy meros va milliy ruhni zamonaviy estetik me'yorlar bilan uyg'unlashtirishdir. Bugungi kunda O'zbekiston tasviriy san'atida an'anaviy naqsh, rang uyg'unligi va ramziy belgilar zamonaviy kompozitsion yechimlar orqali qayta talqin qilinmoqda. Masalan, suzani naqshlari, milliy liboslar, xalq og'zaki ijodiga xos obrazlar yangi texnika va materiallarda ifoda etilmoqda. Rassomlar milliy ruhni asrlar davomida shakllangan estetik did bilan birga, jahon san'atida kechayotgan tendensiyalar asosida qayta ko'rsatishmoqda. Natijada, o'zbek rassomligi o'z milliylikini yo'qotmagan holda global san'at maydonida o'z o'rnini topmoqda. Amaliy yo'nalishlardan biri-san'at ta'limi tizimini takomillashtirishdir. Bugungi kunda san'at maktablari, kollejlari va oliy o'quv yurtlarida milliy an'analar, xalq

⁵⁵ Karimova, N. O'zbek san'atida milliylik va zamonaviylik. -Toshkent: Kamalak nashriyoti, 2021.

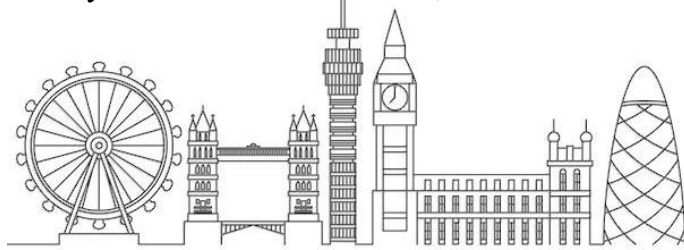
MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

amaliy san'ati, tarixiy naqsh va ramzlar zamonaviy dizayn va raqamli texnologiyalar bilan uyg'un holda o'qitilmoqda. Bu esa yosh rassomlarning ijodida innovatsion yondashuv va milliy o'zlikni birlashtiruvchi asosiy omil bo'lib xizmat qilmoqda. Yana bir muhim yo'nalish-zamonaviy texnologiyalarni san'atga joriy etishdir. Raqamli grafikalar, 3D san'at, virtual galereyalar va NFT (raqamli san'at asarlari savdosi) kabi sohalar milliy motivlarni yangi shaklda namoyish etish imkonini bermiqda. Shu orqali o'zbek rassomlari milliy tasviriy an'analarni global raqamli san'at muhitida keng targ'ib qilmoqdalar. Bu jarayon o'z navbatida xalqaro miqyosda milliy brend yaratish va san'at eksportini rivojlantirish istiqbollari ochib bermiqda. Kelajak istiqbollari nuqtayi nazaridan, tasviriy san'atda milliylik va zamonaviylik uyg'unligini yanada chuqurlashtirish uchun ilmiy tadqiqotlar, xalqaro ko'rgazmalar va madaniy almashinuv dasturlarini kengaytirish muhim ahamiyatga ega. Shu yo'l bilan milliy san'at nafaqat o'z ichki qadriyatlarini mustahkamlaydi, balki jahon madaniyatining ajralmas qismi sifatida o'z o'rnini mustahkamlaydi. Shunday qilib, milliylik va zamonaviylik uyg'unligi nafaqat estetik yo'nalish, balki O'zbekiston tasviriy san'atining barqaror taraqqiyoti, xalqaro miqyosda tanilishi va yangi avlod rassomlari uchun ilhom manbai bo'lib xizmat qilmoqda. Bu uyg'unlikda o'zlikni anglash, badiiy tafakkur erkinligi va ijodiy izlanishlar uyg'un ravishda mujassamdir.

Xulosa. Tasviriy san'atda milliylik va zamonaviylik uyg'unligi-bu o'zbek madaniyatining zamonaviy ifodasi, san'atda o'zlikni anglashning yangi bosqichidir. Milliylik san'atga ruh, tarix va o'ziga xoslik baxsh etsa, zamonaviylik unga yangi shakl, g'oya va global ahamiyat beradi. Shuning uchun san'atkorlarning vazifasi-milliy qadriyatlarni zamonaviy estetik tilda ifodalash, ularni yangicha g'oyalar bilan boyitishdir. Bu uyg'unlik o'zbek san'atining nafaqat milliy, balki xalqaro miqyosda ham e'tirof topishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qosimov M. Tasviriy san'at asoslari. -Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2020.
2. Nurmatova S. Ranglarning hissiy ta'siri. -Samarqand: Zarafshon, 2019.
3. Karimova N. O'zbek san'atida milliylik va zamonaviylik. -Toshkent: Kamalak nashriyoti, 2021.
4. G'ulomov R. San'at tarixi va nazariyasi. -Toshkent: O'qituvchi, 2018.
5. Hasanov A. Zamonaviy o'zbek rassomligi. -Toshkent: Akademnashr, 2022.
6. Tursunov B. An'ana va innovatsiya san'atda. -Buxoro: San'at, 2020.
7. Jalolov I. Milliy meros va zamonaviy san'at uyg'unligi. -Farg'ona: Farg'ona universiteti nashriyoti, 2019.
8. Ergasheva D. O'zbek rangtasvir maktabi rivoji. -Toshkent: Ilm ziyo, 2023.
9. Madrahimov Sh. O'zbekiston san'ati va madaniy merosi. -Toshkent: Fan, 2017.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

10. Art Academy of Uzbekistan. Toshkent xalqaro zamonaviy san`at biennalesi katalogi.-Toshkent: 2023.

11. Ziyonet elektron kutubxonasi. <https://library.ziyonet.uz>

12. O`zbekiston Respublikasi San`at akademiyasi rasmiy sayti. <https://art-academy.uz>

